

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
НОВІА УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК, М. ТУРКУ, ФІНЛЯНДІЯ
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАСА РОМЕРІСА, М. ВІЛЬНЮС, ЛИТВА
ЖЕШУВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ІГНАЦІЯ ЛУКАСЕВИЧА, М. ЖЕШУВ, ПОЛЬЩА
БАТУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ШОТА РУСТАВЕЛІ, М. БАТУМІ, ГРУЗІЯ
ШВЕЙЦАРСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПРОЕКТ
«ПІДТРИМКА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ» ДЕСПРО
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ТОВАРИСТВО НЕЗАЛЕЖНИХ ЕКСПЕРТІВ»

МАТЕРІАЛИ

VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

«РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ»

12-13 березня 2021 року, м. Київ

УДК 316.4:316.6:159.9

ББК 65.272 : 88.5

М

Друкується за ухвалою Вченої ради факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 10 від 25.02.2021 року)

Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12 – 13 березня 2021 року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. – Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. – 221 с.

Рецензенти:

А. Б. Коваленко – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Н. В. Пророк – доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Редакційна колегія:

Данилюк І. В., доктор психологічних наук, професор,
Александров Д. О., доктор психологічних наук, доцент,
Львовичкіна А. М., доктор психологічних наук, професор,
Люта Л. П., кандидат соціологічних наук, доцент,
Чернуха Н. М., доктор педагогічних наук, професор,
Чуйко О. В., доктор психологічних наук, доцент,
Швалб Ю. М., доктор психологічних наук, професор

У матеріалах міжнародної конференції викладено результати досліджень щодо найбільш актуальних міждисциплінарних проблем теорії і практики соціальної роботи, зокрема їх психологічних, соціологічних та правових аспектів. Представлені наукові розробки дослідників будуть корисні фахівцям соціальної роботи, психологам, юристам, соціологам, адміністративним працівникам соціальної сфери, представникам недержавних громадських організацій, усім, хто цікавиться проблемами сучасної соціальної роботи, її розвивальним потенціалом, управлінням соціальними процесами тощо.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

Зміст

<i>Александров Д.О.</i> Благополуччя як провідна системоутворююча категорія соціальної роботи.....	6
<i>Б'янка Г. Г.</i> Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи в об'єднаній територіальній громаді.....	9
<i>Беридзе К., Девадзе Х.</i> Исследование самооценки студентов с высокими академическими достижениями	12
<i>Борисова А.В.</i> Функціональні ролі соціального працівника в громаді в контексті роботи з сім'єю.....	14
<i>Бугай А.О., Чистякова А.К.</i> Робота із соціальною тривогою методами кпт в груповому форматі	16
<i>Бутенко Н.В.</i> Образ клієнтів соціальної роботи у сучасній культурі	19
<i>Варшанидзе Э., Беридзе Р., Гурам Ч.</i> Роль психологических взаимоотношений между медицинским персоналом и пациентом в процессе реабилитации	21
<i>Васильєва-Халатникова М.</i> Правозахисні соціально-реабілітаційні практики у роботі з дитиною з інвалідністю у закладі освіти	25
<i>Вернік О.Л.</i> Особливості сприймання викладачами дистанційної форми навчання	27
<i>Візнюк І. М.</i> Соціально-психологічні рекомендації учасникам освітнього процесу в умовах online-навчання	29
<i>Вознюк Л.</i> Соціальний розвиток особистості в системі сучасної шкільної освіти	32
<i>Волинець Н.В.</i> Проблеми надання медичних і соціальних послуг та психологічної допомоги в умовах пандемії COVID-19.....	35
<i>Воробйова Є.С., Романова В.С.</i> Теоретична модель розвитку комунікативної компетентності учасників тренінгу	38
<i>Габа І.М.</i> Особливості соціальної роботи з безробітною молоддю.....	40
<i>Гальцева Т.О.</i> Програма розвитку навчальної самоефективності соціального педагога.....	42
<i>Голотенко А.А.</i> Становище внутрішньо переміщених осіб на ринку праці: соціально-психологічний аспект	45
<i>Голубенко Т.О.</i> Концептуальні основи формування управлінської компетентності у майбутніх фахівців соціальної сфери	48
<i>Датченко Н.А.</i> Забезпечення найкращих інтересів дитини як пріоритет державної політики у сфері охорони дитинства	51
<i>Дербеньова А.Г., Швалб А.Ю.</i> Деякі аспекти проблематики організації проведення соціально-психологічного тренінгу в умовах дистанційного навчання	54
<i>Дзюба Н.В.</i> Молодіжна робота в громадах: проблеми молоді як основа роботи з молоддю	57
<i>Дідковський С.В.</i> Три технології проектування.....	60
<i>Дробот О.В.</i> Образ пандемічного світу та пандемічна свідомість	63
<i>Дячок О.В.</i> Волонтерська екологічна діяльність у громаді як чинник благополуччя особистості.....	65
<i>Журба І.О., Ядвіга О.В.</i> Соціальна адаптація учасників АТО/ООС через професійну перепідготовку.....	68
<i>Захаріна М.І.</i> Особливості здійснення соціальної роботи з дітьми у громадах.....	71

<i>Зубчик О.М., Попелишкіна А.В.</i> Соціально-психологічний супровід дітей з розумовою відсталістю в контексті соціальної роботи	73
<i>Іващенко А.С.</i> Кейс-мітинги як адаптована до процесів організації форма інкаутер-груп.....	76
<i>Katamadze D., Rusieshvili N.</i> Identity and Self concept formation in Adolescence Age	78
<i>Карамушка Т.В., Шиковець С.О.</i> Профілактика синдрому емоційного вигорання в професійній діяльності фахівця соціальної роботи	81
<i>Каркач А.В.</i> Цифровізація як ресурс формування активного старіння	84
<i>Карпук В.В.</i> Ключові навички XXI століття - наскрізний компонент формування соціальної компетентності	87
<i>Кечакмадзе Р. И., Беридзе Х. О.</i> Послеродовая депрессия в случае первого и второго ребенка	90
<i>Кірова К.</i> Роль соціальної реклами в ефективному впровадженні соціальних проектів	93
<i>Климанська Л.Д., Галецька І.І., Климанська М.Б.</i> Життя в період пандемії: фрейм переживання загрози.....	95
<i>Кожина Г.М., Зеленська К.О., Перепьолкіна К.М.</i> Організація практики для студентів, майбутніх соціальних працівників у Харківському національному медичному університеті	98
<i>Коломієць Л. І.</i> Формування готовності майбутніх фахівців із соціальної роботи до діагностування потреб територіальної громади	101
<i>Кравченко О.О.</i> Соціально-педагогічний патронаж учасників освітнього процесу в умовах дистанційного навчання	103
<i>Литва Л.А.</i> Застосування арт-терапевтичних методів у роботі із пацієнтами дитячих лікувальних закладів довготривалого перебування: досвід впровадження курсу «Мистецькі методи в соціальній роботі»	105
<i>Ліберда О.В.</i> Особливості переживання самотності у зрілому віці.....	107
<i>Львовичкіна А.М.</i> Особливості зеленої соціальної роботи у громаді	110
<i>Люта Л.П.</i> Проблематика свободи в сфері соціальної роботи	112
<i>Маковецька А.С.</i> Ретроспективний аналіз проблеми взаємодії сім'ї і школи у вихованні гіперактивних учнів	115
<i>Максимова Н.Ю.</i> Актуальні напрями соціальної роботи з дітьми	118
<i>Мельник І.М.</i> Психологічні особливості соціального супроводу жінок, які переживають втрату дитини.....	119
<i>Мельник Ю.В.</i> Багатовимірна модель basic ph в роботі з життєвими кризами викликаними пандемією	122
<i>Месхидзе Ш., Келенджеридзе М.</i> Особенности педагогических конфликтов	125
<i>Михнюк С.В.</i> Зміст професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.....	128
<i>Могилка О.П., Мозгова Т.П., Терьошина І.Ф., Гайчук Л.М.</i> Розвиток лідерського потенціалу підлітків у роботі центрів денного перебування як елемент програми зменшення шкоди від вживання ними наркотиків...	130
<i>Мухіна В.В., Шайда Н.П.</i> Психологічні особливості соціалізації студентів	133
<i>Новікова К. Д.</i> Методи профілактики розповсюдження віл/сніду серед підлітків в Україні	135
<i>Опанасенко Л. А.</i> Коучинг у роботі з молоддю: переваги та обмеження	138
<i>Павленко О.В.</i> Психологічне благополуччя юнацтва в системі освіти, як предмет психологічної роботи	140
<i>Паламарчук О.М.</i> Особливості діяльності фахівців з соціальної сфери в малих територіальних громадах	143

4. Рідкодубська Г. А. (2018). Зміст підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної мобільності в рамках вивчення дисципліни «Практикум з соціальної роботи». *Young Scientist*, 5, 75-78.
 5. Харченко С. Я. (1999). Дидактические основы подготовки студентов к социально-педагогической деятельности. Луганск: Альма-матер. 51-58.
-

О.П. Могилка¹, Т.П. Мозгова², І.Ф. Терьошина³, Л.М. Гайчук⁴,

¹ Керівник центру денного перебування «Компас»

Харківського благодійного фонду «Благо», м. Харків

² Д.мед.н., професор, професор кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та соціальної роботи

Харківського національного медичного університету, м. Харків

³ К.мед.н., доцент, доцент кафедри психіатрії,

наркології, медичної психології та соціальної роботи

Харківського національного медичного університету, м. Харків

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДЛІТКІВ У РОБОТІ ЦЕНТРІВ ДЕННОГО ПЕРЕБУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОГРАМИ ЗМЕНШЕННЯ ШКОДИ ВІД ВЖИВАННЯ НИМИ НАРКОТИКІВ

Одним із найбільших викликів для фахівців у галузі соціальної роботи сьогодні є створення системи здоров'язберігаючих послуг для підлітків-споживачів наркотиків. В українському суспільстві до цього часу переважають репресивні погляди щодо вирішення цієї проблеми. Саме «боротьба» залишається основним вектором, який формує стратегію подолання наркоманії. Традиційно, така боротьба закінчується на рівні первинної профілактики, а в гіршому випадку – пошуком батьками реабілітаційного центру для своєї дитини. У цій схемі тривалий час був відсутній проміжний елемент, а саме – зменшення шкоди від вживання наркотиків. І, якщо для людей, які вживають наркотики ін'єкційно, такі програми вже тривалий час впроваджуються в Україні то підлітки-споживачі наркотиків лишалися поза увагою.

Останні дослідження показують, що вік першої спроби вживання психоактивних речовин вже досягає 7 – 8 років, а середній вік першої спроби вживання становить 14,6 років [1, с. 11]. Сучасні технології роблять наркотики ще доступнішими й дешевшими.

Нажаль держава й досі не запропонувала сучасних рішень щодо створення системи послуг для підлітків-споживачів наркотиків. Мова йде про відсутність стандартів надання послуг зі зменшення шкоди від вживання підлітками наркотиків, програм профілактики, реабілітації, відсутність спеціалізованих закладів для підлітків, які зловживають психоактивними речовинами або знаходяться в залежності від них.

Один із варіантів вирішення цієї проблеми запропонували недержавні організації шляхом створення центрів денного перебування та впровадження в них системи соціальних послуг, спрямованих на зменшення шкоди від вживання підлітками наркотиків. Таких центрів було створено декілька в Україні. Їх діяльність фінансувалася міжнародними донорськими організаціями. Протягом 2014-2020 років, у межах проектів, орієнтованих на роботу з підлітками-споживачами наркотиків здійснювалася розробка й впровадження механізмів, які дозволили б ефективно впливати на наслідки від ризикованої поведінки. Поступово були напрацьовані стандарти надання підліткам послуг зі зменшення шкоди, які складаються з базового та розширеного пакетів послуг, розроблено та впроваджено у повсякденну практику роботи соціальних працівників з підлітками моніторингового інструменту з виявлення порушення прав підлітків групи ризику, алгоритми взаємодії з партнерською мережею тощо. Одним з напрямків, який на практиці довів свою ефективність став розвиток лідерського потенціалу у клієнтів таких центрів.

Здебільшого, ризикована поведінка підлітків є відповіддю на невдалі спроби самореалізації. Низка таких невдач формує відчуття неуспішності. Всі ці невдачі мають конкретні показники, як то: погана успішність у навчанні; відсутність підтримки й розуміння від батьків, особливо щодо ініціатив, які проявляє підліток; стосунки з однолітками, що можуть мати прояви цькування й боулінгу тощо. У роботі з такими підлітками, які вже мають досвід вживання психоактивних речовин, фахівці центрів денного перебування роблять опору на сильні сторони підлітка та пошук власних ресурсів для подолання кризових ситуацій з якими вони стикаються і які поглиблюють їх відчуття неуспішності.

Школа лідера передбачає навчання підлітків навичкам побудови короткострокових та довгострокових цілей, формування та функціонування команди, роботи за принципом рівний – рівному тощо. Як правило, школа лідерів триває від 6 до 12 місців та орієнтується на такі модулі: ефективна комунікація; необхідні життєві навички; робота в команді, основи сексуально-репродуктивного здоров'я та профілактика ризикованої поведінки; права людини; суспільно корисна діяльність [2, с. 101]. Учасники школи лідера беруть активну участь в організації роботи центрів денного перебування з підлітками-споживачами наркотиків, розробляють та проводять, під керівництвом психологів та соціальних працівників, профілактичні заняття, масові заходи. Такі підлітки є найкращими консультантами під час підготовки інформаційних матеріалів (буклетів, плакатів, брошур, візитівок тощо). Традиційно, лідери із числа підлітків-клієнтів програми зменшення шкоди стають фасилітаторами на тематичних станціях під час щорічного загальноміського профілактичного квесту «Наркотики? Не моя тема», що проводиться в Харкові з 2015 року Центром денного перебування «Компас» спільно з відділом ювенальної превенції ГУ НП в Харківській області, управлінням патрульної поліції у Харківській області, Департаментом молоді та спорту й Департаментом праці та

соціального захисту населення Харківської міської ради. Цей квест увійшов до переліку кращих практик з формування здорового способу життя молоді [3, с. 96].

Окремим напрямком в роботі з лідерами із числа підлітків, які мають досвід вживання наркотиків та є клієнтами центрів денного перебування є навчання їх проектній діяльності, що передбачає написання проектів та їх реалізацію. Фахівці таких центрів, керівники лідерських шкіл виступають менторами та допомагають підліткам у цьому. На прикладі Центру денного перебування «Компас» Харківського благодійного фонду «Благо» можна побачити наскільки ефективним може бути залучення підлітків до такого виду діяльності. По-перше, це дає змогу підліткам повірити у власні сили, що допомагає, зрештою, сказати «ні», коли мова йдеться про вживання наркотиків. По-друге, це можливість створити продукт, який не буде нав'язаний дорослими, а є цікавий і ефективний з точки зору самих підлітків. По-третє, це гарний приклад для інших підлітків, який може їх надихнути переглянути свого ставлення до життя.

У продовж 2017 – 2020 років представниками школи лідерів центру «Компас» було залучено близько 200 000,00 гривень на проекти, які вони розробили та подали на конкурси. Так підлітковий міні проект «QR-код – помічник до відновлення моїх прав» став одним з кращих молодіжних проектів у 2019 році та увійшов до каталогу кращих практик молодіжної роботи в Україні [4, с. 80]. Фінансування отримали такі проекти як: інтерактивна профілактична гра «Підліток на виворіт», настільна профілактична гра «Людина не товар». Ще один проект, який реалізували учасники школи лідера – це проект зі створення спортивної зали на території соціального будинку в Харкові. Даний проект отримав фінансування від ЮНІСЕФ у межах проекту UPSHIFT Україна.

Така діяльність формує у підлітків відповідальну соціальну позицію, вчить їх працювати з бюджетами, раціонально використовувати кошти, нести відповідальність за власні ініціативи. Підлітки бачать, що можна перед собою ставити різні цілі, навіть, на перший погляд, недосяжні та успішно їх реалізовувати.

Підлітки з досвідом вживання наркотиків, які пройшли школу лідерів втрачають цікавість до можливості самоствердження серед таких же «невдах», якими самі були раніше. Підлітки розуміють, що в них вірять і їм довіряють. Для них це є суттєвою мотивацією обрати здоровий спосіб життя.

Використані джерела

1. Аналітичний звіт за результатами дослідження в рамках проекту «Підлітки поза увагою: поліпшення доступу до інтегрованих ВІЛ-сервісних послуг для вразливих підлітків в Україні» / Балакірева О.М., Шевченко С.Л. та ін. – К.: МБФ «Алянс громадського здоров'я», МБФ «СНІД Фонд Схід - Захід» (AFEW–Україна), 2019. – 60 с.
2. Нерубаєва І.О., Павловський А.П., Шебардіна А.В. Найкращі практики роботи з підлітками. Методичний посібник. К.: МБФ «Алянс

громадського здоров'я», МБФ «СНІД Фонд Схід - Захід» (AFEW–Україна), 2020. 180 с.

3. Формування здорового способу життя молоді. Навчально-методичні рекомендації / Авт. колект. Т. Андріученко та інші – 2-ге вид. К.: Бланк-Прес, 2019. 120 с.
4. Каталог кращих практик в Україні 2019. URL: <https://youth-worker.org.ua/library/katalog-krashhyh-praktyk-molodizhnoyi-roboty-v-ukrayini-2019/> (дата звернення: 27.02.2021).

Мухіна В.В.,
*асистент кафедри загальної психології,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна*
Шайда Н.П.,
*кандидат психологічних наук, доцент загальної психології,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м.
Слов'янськ, Україна.*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ

У зв'язку з світовими трансформаційними змінами, що відбувається, молодь є локомотивом, який скерований в бік розуміння, що саморозвиток, самосвідомість, внутрішня свобода, інтерес до справи, нестандартний підхід це ті складові, що дозволяють втілити в життя власні цінності та уподобання.

Людина формується як особистість, що являє собою взаємозв'язок зовнішнього (діяльнісного) і внутрішнього світу (свідомості) як структурну цілісність біологічних, психологічних, і соціальних компонентів. Зокрема, психологічний компонент включає елементи структури особистості, що відображають особливості пізнавальних процесів - мислення, пам'ять, сприймання, відчуття, увага та емоційних процесів - емоції, почуття, мотиви, темперамент, характер. До соціального, власне особистісного компоненту відносяться соціально значущі риси: ціннісні орієнтації, переконання, інтереси, самосвідомість, сукупність знань, умінь, навичок, звичок та ін.

Особистість кожної людини втілює в собі соціально типові та індивідуальні риси, які формуються і проявляються лише у взаємодії індивіда з іншими людьми, в постійному зв'язку з навколишнім світом. Великий вплив на людину здійснює соціальне середовище, в якому він виступає як об'єкт, так і суб'єкт діяльності. [3, с. 27–35]

У роботах А. В. Мудрика соціалізація особистості являє собою процес формування людини в певних соціальних умовах, засвоєння ним соціального досвіду і придбання власних цінностей і орієнтацій. [5]

Чарльз Хортон Кулі вважав, що особистість формується на основі безлічі взаємодій людей з навколишнім світом. В процесі цих інтеракцій